

der skal komme, — til Barndommens Have, ja, men ogsaa til Paradishaven, som det er sagt i en af vore skønne Sommersalmer:

Ak, tænker jeg, er der saa stor
en Skønhed paa den faldne Jord
for Syndere at finde,
hvor skal vi da vel frydes ved
al Glansen af Guds Herlighed,
som er i Himlen inde!

Græsgrave

Af Overgartner, Havebrugskandidat E. Qwist

Græsgrave manifesterer den Trang til Forenkling i Anlægene, som mere og mere vinder Indpas hos Gravstedsbrugeren; man favoriserer Græssets rolige Flader. Det er jo nemlig saa uhyre let at »møblere« en Grav med Planter, naar Bunddækket er Græs, — nogle faa lette dekorative Træer gør godt, f. Eks. *Acer palmatum*, *Tsuga canadensis*, *Pyrocanta coccinea* og andre. Hvad man vælger skal blot afstemmes nøje efter Gravstenens Form og Materiale, og de ofte brugte Pyramideformer (der kaldes »Kirkegaards-træer«) maa aldrig bruges til et saadant frit lille Interiør.

Set fra et æstetisk Synspunkt er Græsgravene ideelle, og kan Kirkegaarden holde dem i fin Stand, saa de altid virker som et saftigt grønt Tæppe, vil Brugeren i de fleste Tilfælde føle den Tilfredshed, som det er at have skabt et værdigt Hvilested for den Afdøde.

Men desværre skaber Græsgravene Vanskeligheder, som Kirkegaardslederne maa være opmærksomme paa. Først dette, at de koster meget mere Renholdelsesarbejde pr. Kvadratmeter end en hvilken som helst anden Anlægsform, — og for at Kirkegaarden skal kunne passe Gravstedet tilfredsstillende, bør der ydes et Græstillæg paa ikke under 100 pCt. af den sædvanlige Renholdelsestakst; desuden bør det altid sikres, at der ydes Betaling for Vanding.

Er nu denne Side af Sagen i Orden, —

Fig. 28.
Polyantha-Roserne
blomstrer paa
Rønne Kirkegaard.
Foto: J. Th. 1936.

Fig. 29.
Begonia Dr. Kerl paa
Kirkegaard i Reichen-
berg, Sudeterland.

Fig. 30 32.
Græsmotiv
paa 3 forskellige
Gravsteder.

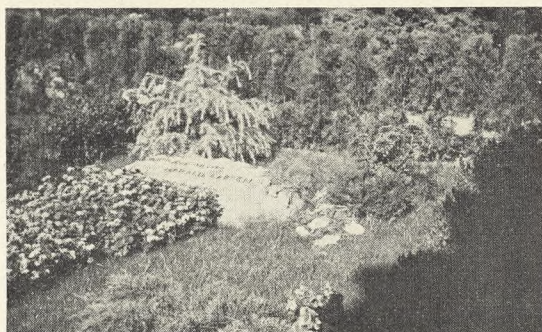
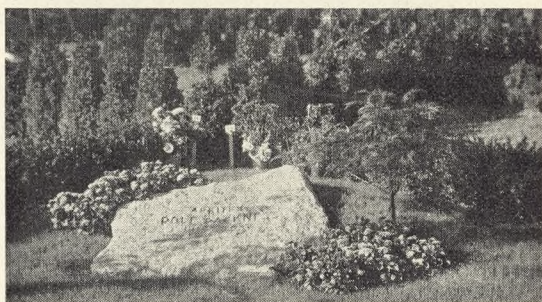

Fig. 33.
Græs paa og imellem
Gravene i en Grav-
gaard med Enkelt-
grave, Östra Kyrko-
gård, Malmö.
Foto: J. Th. 1941.

hvad den desværre ikke altid er, — maa man gøre sig klart, om man vil have:

1) fleraarigt Græs, som forhindrer at man kan dække tæt med Gran om Vinteren, eller

2) om man vil dække med Gran og da maa have eetaarigt Græs, hvilket altsaa vil sige, at der maa saas nyt Frø hvert Foraar, eller

3) om man vil forsøge at have baade Gran og fleraarigt Græs.

Første og tredie Metode er vel nok de bedste; den anden Metode er den almindeligste og for Kirkegaardens Økonomi sikkert den fordelagtigste.

Har man en Bund af fleraarigt Græs, faar man den Fordel, at dette Græs ved rigtig Pasning altid kan holdes tæt og tykt. Frøblandingens skal helst være iblandet lidt Bellis, gul Kløver og lign., ligesom der kan lægges Smaaløg, som hvert Aar kan komme op og med deres Farver kan live op om Foraaret. Bryder man sig ikke om et saadant »vildt« Græstæppe, kan det naturligvis tilsaas uden disse Blomster og holdes rent for alt andet end netop Græs.

Men de fleste Gravstedsejere vil nu helst se deres Grav smykket med Gran til Jul, og Kirkegaardene vil gerne lægge Gran paa, og dette kan ikke lade sig gøre paa Græsgravene, medmindre der hvert Aar (efter at Gravpynten er fjernet) ofres Paalægning af Græsløbere eller Græstøv. Hvis Kirkegården skal paatage sig dette, maa de have et særligt Græsareal til Raadighed, fra hvilket der hvert Foraar kan skæres Græsløbere.

Naar Graven er planeret og skal anlægges lægges først et Lag Sphagnum og over dette rulles Græsløberne ud; der stemples godt, og Jorden vandes. Dette er en noget kostbar, men udmærket Metode, som man bør lægge Vægt paa at anvende, hvor der er Midler dertil. Kan denne »Græsløbermetode« ikke bruges, og vil man have Gran paa Graven, er der ingen anden Udvej end hvert Foraar at saa nyt Græs.

Det afhænger af mange Ting og navnlig af Lysforholdene paa de enkelte Grave, hvilken Græsfrøblanding, der skal anvendes. At give alle Græsgravene paa samme Kirkegaard den samme Frøblanding, hvad mange gør, er en stor Fejl; men naturligvis er det et Arbejde at tage saadanne besligheds-mæssige Hensyn. Følgende anser jeg for velegnede til Grave; for dem alle

gælder det, at der til 1 Kvadratmeter skal bruges ca. 60 gr.

Til det sirlige Græstæppe, som saas hvert Foraar: 70 pCt. Rajgræs (*Lolium perenne*), 30 pCt. Engrapgræs (*Poa pratensis*).

Til Modsætningen, det »vilde« Græstæppe, som bør være fleraarigt: 60 pCt. Rajgræs, 30 pCt. Engrapgræs, 19 pCt. Engsvingel (*Festuca pratensis*), 1 pCt. hvid Kløver (*Trifolium repens*), 1 pCt. Tusindfryd (*Bellis perennis*). Ligger Graven i Skygge, vil jeg foreslaa at bruge: 45 pCt. Rajgræs, 19 pCt. Engrapgræs, 15 pCt. Kamgræs (*Cynosorus cristatus*), 10 pCt. Engsvingel. En Blanding som bruges meget i England, og som ogsaa kan anvendes her, og som kræver noget oftere Vanding, bestaar af: 65 pCt. Rajgræs, 20 pCt. Fiorin-græs (*Agrostis stolonifera*), 15 pCt. Engrapgræs.

Det er maaske nødvendigt om Saaningen af Frøet at tilføje, at det skal saas meget overligt, altsaa ikke dybt. Mange be-gaar den Fejl, at de hakker Frøet ret dybt ned med en Rive. Man bør i Stedet for lægge i hvert Fald de ganske fine Frø, som Engrapgræs, helt ovenpaa Jorden og kun rive Rajgræsset $\frac{1}{4}$ cm. ned i Jorden. Det giver et finere Resultat; men det kræver naturligvis, at hver Slags Frø saas for sig.

For at afværge, at Fuglene delikaterer sig alt for meget, dækkes Graven med Grene.

Det er næppe overflødig at sige, at Jordbehandlingens skal være god. Naar der graves om Foraaret, skal der ikke spares paa Sphagnum; dette gavner senere paa Sæsonen, nemlig naar man i en fugtig Periode strør Salpeter ud, hvilket sidste bør gøres 2 à 3 Gange i Løbet af Sommeren.

Græsgravene skal klippes ofte, helst hver 8. Dag i Højsæsonen, og de skal vandes endnu oftere, — men hvilket Redskab skal vi klippe med? Paa Kirkegaarde bruges alt fra Faaresakse til ret store Græsslaamaskiner, og ingen af Delene er helt gode. Det er altid vanskeligt at klippe Græs paa disse smaa Flader, hvor der ofte er megen gene-

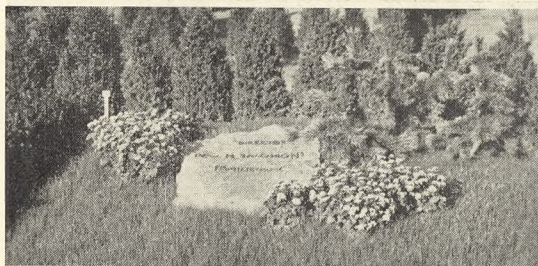

Fig. 34-36. Græsmotiv paa 3 forskellige Gravsteder.

Fig. 37. Gennemgaende Græsfelter mellem Soldatergravene paa en af de engelske Krigskirkegaarde fra Verdenskrigen. (Belgien).

rende Beplantning. En god skarp Hæksaks er det bedste til helt smaa Grave, og paa de større kan en lille Slaamaskine anvendes.

Men kunde der mon ikke opfindes en elektrisk eller motordrevet Saks, noget lignende som den Barberen klipper os i Nak-

Fig. 38.
Græsmotiv med
Trædesten og
afskaarne Blomster.
Københavns Vestre
Kirkegaard.
Foto: J. Th. 1937.

Fig. 39.
Kirkegården er
under Nedlæggelse,
og Græsset breder
sit Dække over alle
de forladte Grave.
Stettin.
Foto: J. Th. 1937.

ken med? Den vilde være velkommen og nyttig. *)

Saa kan der maaske spørges: Skal Græsgrave anbefales Publikum til Anvendelse paa smaa og store Gravsteder? Og dertil vil jeg svare: Ja, hvis de kan vedligeholdes rigtigt og til en fornuftig Pris. Der kan nemlig ved Græsgraves Hjælp skabes enestaaende Skønhedsværdier, naar blot disse Grave er anlagt og anbragt, saa de harmonisk følger sig ind i selve Kirkegaardenes Anlæg. Ikke mindst de enkeltliggende Græsgrave ude paa de gamle Afdelinger, virker forfriskende mellem alle Buxbomplantningerne, og det samme gælder Gravfelterne paa Kirkegaardsafdelinger under Nedlæggelse (jvf. Fig. 39).

*) En saadan er opfundet og benyttes bl. a. af Stockholms Begravelsesvæsen. (Red. Anm.)

Beskæftigelseslovene

Formentlig foranlediget af, at Loven om Bygningsreparationer krævede, at Ansøgninger om Støtte til Reparationer skulde være indsendt inden den 1. April 1941 har der sine Steder hersket den Opfattelse, at det efter denne Tid vilde være for sent at ansøge om Hjælp til Gennemførelse af Arbejder vedrørende Kirkegaardene. Men denne Opfattelse er ikke rigtig. Der eksisterer ingen Tidsfrist for Indgivelse af Ansøgninger, og Loven har Gyldighed i 5 Aar.

Derimod kan der komme til at foreligge den Mulighed, at en Ansøgning om Statsstøtte kan indløbe saa sent, at der ikke vil være flere Midler til Raadighed i dette Aar. Det maa imidlertid forudsættes, at naar de første 45 Mill. Kr. er brugt op, stilles der yderligere Beløb til Raadighed. Saadan er det gaaet med Reparationsloven. Og vil der ikke før, saa vil der i hvert Fald, naar Aaret er omme, blive stillet nye offentlige Midler til Raadighed ogsaa til fortsat Virke for Beskæftigelsescentralen, — ellers er der jo ingen Mening i, at Loven gælder i 5 Aar!

— Og der er stadig Arbejdsløse, — alt for mange. Og der er stadig Kirkegaarde, som ikke har faaet deres Forhold i en saadan Orden, at det ikke er muligt at paapege Mangler. Skulde man derfor være kommet forsent i Gang med Forberedelserne til at gøre noget — eller for sent med Ansøgningen, — ja saa vil det være helt forkert at indstille Overvejelserne eller Forarbejderne.

Derfor bør Kirkegaardsbestyrelserne fortsætte Arbejdet, — man bør fra Overvejelserne gaa til de forberedende Arbejder og raadføre sig med de Sagkyndige, — og man bør opstille det som et Maal saa snart som muligt at kunne gøre sin Indsats i den sociale Sag — og at faa Kirkegaardenes Forhold bragt i Overensstemmelse med de Krav, som Tiden med rette kan stille til Kirkegaardene, — vore Forfædres Hvilested, Mindets Haver, Stedet, hvor ogsaa vi selv engang skal stedes til Hvile.